

Indicatoren van een slappe arbeidsmarkt in de Europese Unie

Inleiding

Het werkloosheidspercentage is een belangrijke en goed gedocumenteerde indicator om de prestaties van de arbeidsmarkt in ontwikkelde markteconomieën te meten. In vergelijking met andere ontwikkelde landen is het werkloosheidspercentage in de EU momenteel hoog. Tien jaar na het begin van de wereldwijde financiële crisis ligt dit cijfer nog steeds ruim boven het historische gemiddelde. Door zich enkel op het werkloosheidspercentage te richten wordt echter voorbijgegaan aan andere, cijfermatig gezien belangrijke indicatoren van een slappe arbeidsmarkt, waarbij slapte in dit verslag wordt gedefinieerd als de kloof tussen de hoeveelheid werk die werknemers wensen en de daadwerkelijke hoeveelheid werk die beschikbaar is. De met deze andere indicatoren verbonden waarden zijn sinds de crisis aanzienlijk gestegen en bovendien hebben deze indicatoren langzamer op het herstel gereageerd dan het werkloosheidspercentage. In dit verslag wordt een bredere maatstaf voor een slappe arbeidsmarkt in de EU gepresenteerd, gebaseerd op gegevens uit de EU-arbeidskrachtenenquête die betrekking hebben op onvrijwillige parttimers en inactieve personen die banden met de arbeidsmarkt hebben, alsmede op werklozen.

Beleidscontext

In de Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei is het streven opgenomen om het gemiddelde werkgelegenheidspercentage van de EU (van personen in de leeftijdscategorie 20–64) vóór 2020 naar 75% te verhogen. Het realiseren van deze doelstelling heeft echter vertraging opgelopen door de intrede van de slepende recessie na de wereldwijde financiële crisis. De cijfers en niveaus van werkgelegenheid voor de gehele EU hebben zich sinds 2013 echter duurzaam hersteld, waarbij de werkgelegenheid is gestegen doordat er een structurele stijging van de arbeidsmarktparticipatie van ouderen en vrouwen heeft plaatsgevonden. Dit zijn twee categorieën die traditioneel ondervertegenwoordigd zijn. Op de middellange termijn zal er als gevolg van demografische veranderingen waarschijnlijk een steeds grotere behoefte komen om inactieve personen die willen werken op de arbeidsmarkt te re-integreren en om het eenvoudiger te maken voor personen die geen volledige baan hebben om

het aantal uren te maken dat ze willen en in veel gevallen ook moeten werken.

In het herziene pakket werkgelegenheidsrichtsnoeren van de Europese Commissie uit 2015 wordt ernaar gestreefd om het arbeidsaanbod te verbeteren en wordt het belang van het aanpakken van een hoge werkloosheid en inactiviteit benadrukt. In sommige ontwikkelde markteconomieën, waaronder in een groot aantal EU-lidstaten, wordt in de laatste generatie een duidelijke toename van inactiviteit onder mannen in de leeftijdsgroep van 25 tot 54 jaar oud waargenomen, die nog eens versterkt wordt door de specifieke effecten van de crisis voor bepaalde sectoren. Een van de mogelijke benaderingen om het opkomende populisme te bestrijden, dat een groeiende aantrekkingskracht op deze demografische groep heeft, is om ervoor te zorgen dat mannen in de leeftijdsgroep van 25 tot 54 jaar oud meer perspectieven op de arbeidsmarkt krijgen, met name diegenen met een opleidingsniveau lager dan tertiair onderwijs.

Hoofdconclusies

- Vier vijfde van de werkloze EU-bevolking in de werkende leeftijd (15–64 jaar) is eerder inactief dan werkloos. Velen hebben nog banden met de arbeidsmarkt en geven aan dat ze graag willen werken, werk zoeken of beschikbaar zijn om te werken. Daarnaast is er in de meeste lidstaten sprake van een toename van deeltijdse arbeid en als gevolg hiervan is het aantal deeltijdse werknemers dat meer uren wil werken gestegen.
- In 2015 waren er in de EU bijna 23 miljoen werklozen in de werkende leeftijd, maar bevonden zich ongeveer 50 miljoen personen in de bredere categorie van personen in een slappe situatie op de arbeidsmarkt, die bestaat uit inactieve personen die willen werken, maar geen volledige baan hebben, onvrijwillige parttimers en werklozen. De indicator voor de slapte op de arbeidsmarkt heeft zich sinds de opleving van de arbeidsmarkt in 2013 langzamer hersteld dan de werkloosheid.
- De indicator voor de geschatte slapte van de arbeidsmarkt in de EU is tussen 2008 en 2015 sneller gestegen (van 11,8% naar 14,9%) dan het werkloosheidscijfer (van 7,1% naar 9,5%).

- De werkloze bevolking daargelaten, vormden onvrijwillige parttimers de grootste groep personen in een slappe situatie op de arbeidsmarkt (bijna 10 miljoen personen in 2015, naar schatting een op de vier parttimers), gevolgd door personen die beschikbaar waren en wilden werken, maar niet op zoek naar werk waren en daarom eerder als inactief dan als werkloos werden beschouwd (bijna 9 miljoen personen in 2015).
- Onder de groep onvrijwillige parttimers bevonden zich meer personen die in het afgelopen jaar in hun huidige werk waren begonnen en meer personen in eenvoudige of laaggekwalificeerde dienstverlenende beroepen en sectoren (bijvoorbeeld huishoudelijk werk). Vrouwen waren ook vaker onvrijwillig parttimer, hoewel dit hoofdzakelijk veroorzaakt wordt door het feit dat er over het algemeen meer vrouwen parttime werken. Als er enkel gekeken wordt naar de groep parttimers en op andere factoren wordt gecontroleerd, dan werkten mannen vaker onvrijwillig parttime dan vrouwen.
- Inactieve personen die beschikbaar waren om te werken, maar niet op zoek waren naar werk, gaven als belangrijkste reden voor het niet zoeken naar werk op dat ze zich 'moedeloos' voelden, omdat ze van mening waren dat er geen werk is. Dit gevoel is sinds 2008 toegenomen, het duidelijkst bij mannen, hetgeen waarschijnlijk veroorzaakt wordt door de enorme gevolgen van de recessie voor sectoren waar hoofdzakelijk mannen werken, zoals productie en de bouw. De belangrijkste factoren die bepalen of personen tot deze categorie behoren, waren leeftijd – hoe ouder, hoe groter de kans – en de lengte van de periode die verstreken is sinds het laatste dienstverband. Ondanks de snel toenemende arbeidsparticipatiecijfers van oudere werknemers bestaat er onder ouderen nog steeds een aanzienlijke groep personen die wel wil werken, maar het zoeken naar werk uit een gevoel van moedeloosheid heeft opgegeven. Het feit dat personen zich op een dergelijke hoge leeftijd moedeloos voelen, kan wijzen op (waargenomen of daadwerkelijke) leeftijdsdiscriminatie of verouderde vaardigheden.
- Waar de werkgelegenheids- en participatiecijfers van vrouwen en ouderen de afgelopen jaren zijn gestegen, zijn deze gedaald bij mannen in de leeftijdsgroep van 25 tot 54 jaar oud, traditioneel de categorie met de sterkste banden met de arbeidsmarkt. Deze daling is het duidelijkst te zien in de Verenigde Staten, maar een mildere versie van dit fenomeen kan ook in de EU-lidstaten worden waargenomen. Ten minste twee factoren die bijdragen tot inactiviteit onder mannen in de leeftijdsgroep van 25 tot 54 jaar oud lijken de laatste paar jaar in belang te zijn toegenomen: het door

personen zelf gemelde gevoel van moedeloosheid (waarschijnlijk verbonden met de afgenomen vraag naar arbeid in sectoren waar traditioneel veel mannen werken) en door personen zelf gemelde arbeidsongeschiktheid.

- Niet in alle EU-lidstaten zijn de prestaties van de arbeidsmarkt na 2008 in dezelfde mate toegenomen, hetgeen ook duidelijk tot uiting in de bredere trends met betrekking tot de slappte van de arbeidsmarkt. In de analyse vallen twee lidstaten op: Italië en Duitsland. De indicator voor de slappte van de arbeidsmarkt was in Italië bijna twee keer zo hoog als het werkloosheidscijfer; een kwart van de bevolking in de werkende leeftijd was werkloos of bevindt zich in een van de andere categorieën van personen met een slappe situatie op de arbeidsmarkt. Van alle EU-burgers die in 2015 het zoeken naar een baan hadden opgegeven, omdat ze ontmoedigd waren geraakt, woonde meer dan de helft in Italië. Daarentegen komen de betere prestaties van de arbeidsmarkt in Duitsland nog duidelijker tot uiting als deze worden gemeten aan de hand van de indicator voor de slappte van de arbeidsmarkt dan aan de hand van het werkloosheidscijfer. In 2015 waren er in Duitsland bijvoorbeeld bijna een miljoen minder onvrijwillige parttimers dan in 2008.

Conclusies

De focus op het aanpakken van werkloosheid mag de aandacht niet afleiden van het even belangrijke streven om verschillende categorieën inactieve burgers of burgers zonder volledige baan een sterkere band met de arbeidsmarkt te geven. Door zich uitsluitend op het werkloosheidscijfer te concentreren, krijgt men slechts een gedeeltelijk beeld van de daadwerkelijke vraag naar arbeid. Er zijn bijvoorbeeld meer inactieve personen die 'willen werken' dan actieve werkzoekenden (werklozen). Hoewel deze personen specifieke uitdagingen kunnen vormen voor het actieve beleid op het gebied van de arbeidsmarkt, kunnen en zullen velen uit deze groep naar de arbeidsmarkt terugkeren als het in 2013 ingezette herstel zich doorzet.

Bovendien hebben structurele veranderingen op het gebied van de vraag naar arbeid – een verschuiving in de richting van een vraag naar diensten – ertoe geleid dat steeds meer personen met een baan parttime of onregelmatige uren werken, maar meer uren zouden willen maken. De toename van onzeker werk heeft niet alleen gevolgen gehad voor het inkomen, de werkgelegenheidsresultaten en uiteindelijk het welzijn van afzonderlijke werknemers, maar ondermijnt ook de groei en de productie in het algemeen.

Aanvullende informatie

Het verslag *Indicatoren van een slappe arbeidsmarkt in de Europese Unie* is beschikbaar op www.eurofound.europa.eu/publications

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met John Hurley, onderzoeksleider, via joh@eurofound.europa.eu.